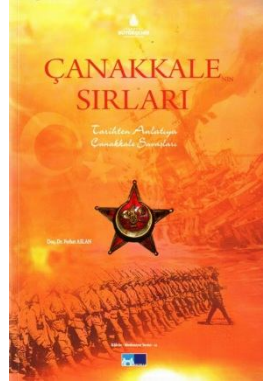

Doç. Dr. Ferhat Aslan, Çanakkale'nin Sırları: Tarihten Anlatıya Çanakkale Savaşları, İstanbul, İBB Kültür A.Ş. Yayınları, 2015, 375 s. (Tanıtma)

Seda AKSÜT**

Birinci Dünya Savaşı'nın yaşandığı dönem, birçok ülkede olduğu gibi Osmanlı Devleti'nde de son derece zorlu bir süreci beraberinde getirmiştir. Bu savaşta birçok cephede savaşan Osmanlı'nın en önemli cephelerinin başında Çanakkale Cephesi gelmekteydi. Son derece çetin kara ve deniz savaşlarının yaşandığı bu cephe, yarım milyonun üzerinde insanın hayatını kaybettiği, insanüstü bir çabaya ve olağanüstü mahiyette bir mücadeleye sahne olmuştur. Tarihi yönüyle yankı uyandıran Çanakkale Savaşı toplumsal hafızada da yer edinmiş, halk arasında çeşitli anlatılara konu olmuştur. Doç. Dr. Ferhat Aslan tarafından hazırlanan *Çanakkale'nin Sırları: Tarihten Anlatıya Çanakkale*

Savaşları adlı bu eserde, Çanakkale Savaşları etrafında teşekkül eden ve Türk halk bilimi sahasında incelenen halk anlatıları olan efsane, menkıbe, memorat ve anekdotlara yer verilmiştir.

“Giriş” ve “Halk Anlatıları” bölümleri dışında dokuz bölüm olarak hazırlanan eser, şu kısımlardan oluşmaktadır: Sunuş (s. 17-18), Takdim (s. 19-20), Giriş (s. 21-22), Halk Anlatıları (s. 23-75), 1. Bölüm: “Allah’ın Mehmetçiğe Yardımıyla İlgili Anlatılar” (s. 75-104), 2. Bölüm: “Çanakkale Savaşları’nda Tabiat Unsurlarının Olağanüstülükleriyle İlgili Anlatılar” (s. 105-128), 3. Bölüm: “Çanakkale Savaşları’nda Peygamberimizin ve Ashab-ı Kiram’ın Görülmesi ve Yardımlarıyla İlgili Anlatılar” (s. 129-144), 4. Bölüm: “Çanakkale Savaşları’nda Hızır Aleyhisselam’ın Mehmetçiğe Yardımıyla İlgili Anlatılar” (s. 145-156), 5. Bölüm: “Çanakkale Savaşları’nda Evliyaların Mehmetçiğe Yardımıyla İlgili Anlatılar” (s. 157-184), 6. Bölüm: “Çanakkale Savaşları’nda Türk Milletinin Olağanüstü Hasletleriyle İlgili Anlatılar (s. 185-202), 7. Bölüm: “Çanakkale Savaşları’nda Mehmetçiğin Olağanüstü Hasletleriyle İlgili Anlatılar”, (s. 203-260), 8. Bölüm: “Çanakkale Savaşı Şehitleriyle İlgili Anlatılar”, (s. 261-333), 9. Bölüm: “Diğer Olağanüstü Hadiselerle İlgili Anlatılar” (s. 333-344), “Kaynakça” (s. 345-367), “Dizin” (s. 368-375).

Giriş bölümünde çalışmada yer verilen metinlerin türleri olan efsane, menkıbe, memorat ve anekdotun ne olduğu, özellikleri, tanımı, nasıl sınıflandırıldıkları, işlevleri, bu türlerin tarihle olan bağı ve özellikle de farkı üzerinde durulmuştur. Çünkü bugüne dek Çanakkale Savaşları etrafında yıllardır anlatılagelen bu tür halk anlatılarının yer verildiği eserlerde bu anlatı türleri hakkında herhangi bir açıklama bulunmamaktadır. Eserde halk biliminin tarih ile olan bağı şu şekilde izah edilmiştir:

“... kültür biliminin, halk biliminin ilişkide olduğu en yakın bilim dalı tarihtir. Elbette ki halk bilimi sahasında incelemeye tabi tutulan malzemeye ‘tarih’ malzemesi diyemeyiz. Ancak başlangıcından itibaren halk bilimciler ele aldıkları hemen her tür konuyu tarihle ilişkilendirmişler, bu konuların tarih ile olan bağı üzerinde durmaya çalışmışlardır. Çünkü toplumların tarih boyunca yaşamış oldukları tarihî olaylar zamanla destan, efsane, halk hikayesi, türkü, vb., birer folklor malzemesine dönüşmüş ve bu malzeme âdetla toplumların, kuşaktan kuşağa aktardıkları, yazılı olmayan tarihi haline gelmiştir. Dolayısıyla bir taraftan tarih, folklor bilimine kaynaklık ederken bir diğer taraftan da folklorik verimler tarihin bilinmeyen noktalarına ışık tutabilmektedir.”¹

** Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Türk Halk Edebiyatı Anabilim Dalı, sedaaksut@hotmail.com.

Atıf şekli; Seda AKSÜT, Doç. Dr. Ferhat Aslan, *Çanakkale'nin Sırları: Tarihten Anlatıya Çanakkale Savaşları, İstanbul, İBB Kültür A.Ş. Yayınları, 2015, 375 s. (Tanıtma)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* Cilt/Sayı: 53 (2015-2), İstanbul 2016, s. 137-140.

¹ Ferhat Aslan, *Çanakkale'nin Sırları Tarihten Anlatıya Çanakkale Savaşları, İstanbul, İBB Kültür A.Ş. Yayınları, 2015, s. 69.*

Bu bölümde verilen bilgiler aracılığıyla Çanakkale Savaşı etrafında teşekkül eden bu halk anlatılarının tarih ile olan ilişkisinin ve toplumsal bellekteki öneminin anlaşılması amaçlanmıştır. Bu bölümün bir diğer önemli kısmını Çanakkale Savaşları etrafında teşekkül eden halk anlatılarının tasnifi oluşturmaktadır. Bu kısımda ilgili halk anlatıları, konuları dikkate alınarak tasnif edilmiştir. Dokuz ana başlık hâlinde tasnif edilen bu anlatıların başlıkları ve metinleri, eserin bölümlerini oluşturmaktadır.

Eserin birinci bölümü, Allah'ın Mehmetçiğe yardımıyla ilgili anlatıların metinlerinden oluşmaktadır. İkinci bölümde Çanakkale Savaşları'nda tabiat unsurlarının olağanüstülükleriyle ilgili anlatıların metinleri “gökyüzü, bulutlar, rüzgar, sis, toprak ve ağaçlar, hayvanlar” alt başlıklarıyla yer almaktadır. Üçüncü bölümde Çanakkale Savaşları'nda Peygamberimizin ve Ashab-ı Kiram'ın görülmesi ve yardımlarıyla ilgili anlatıların, dördüncü bölümde Çanakkale Savaşları'nda Hızır Aleyhisselam'ın Mehmetçiğe yardımıyla ilgili anlatıların, beşinci bölümde Çanakkale Savaşları'nda evliyaların Mehmetçiğe yardımıyla ilgili anlatıların, altıncı bölümde Çanakkale Savaşları'nda Türk milletinin olağanüstü hasletleriyle ilgili anlatıların metinlerine yer verilmiştir. Yedinci bölüm, Çanakkale Savaşları'nda Mehmetçiğin olağanüstü hasletleriyle ilgili anlatıları “akıl ve zeka, erdem, iman ve inanç, fedakârlık, görev şuru, hakperestlik, merhamet-insan sevgisi, kahramanlık-cesaret, vatan sevgisi, yoksulluk ve yoksunluk” alt başlıkları ile ihtiva etmektedir. Sekizinci bölüm, Çanakkale Savaşı şehitleriyle ilgili anlatılardan oluşmaktadır. Bu anlatıların metinleri “Savaş esnasında Çanakkale şehitlerinin görülmesiyle ilgili anlatılar, savaş sonrasında Çanakkale şehitlerinin görülmesiyle ilgili anlatılar (Askerlerin şehit askerlerle karşılaşmasıyla ilgili anlatılar, sivil halkın şehit askerlerle karşılaşmasıyla ilgili anlatılar, şehit mezarlarının bulunmasıyla ilgili anlatılar, bayrağı teslim etmeyen şehitlerle ilgili anlatılar, silahını teslim etmeyen şehitlerle ilgili anlatılar, şahsi eşyaları alınan şehitlerle ilgili anlatılar, yerlerini bildiren şehitlerle ilgili anlatılar, rahatsız edilen şehitlerle ilgili anlatılar) ve Çanakkale Şehitlik gezilerinde görülen şehitlerle ilgili anlatılar (Ziyaret edilmek istenen şehitlerle ilgili anlatılar, Çanakkale Şehitlik gezilerinde görülen şehitlerle ilgili anlatılar) başlıkları hâlinde sıralanmıştır. Son bölüm olan dokuzuncu bölümde ise tasnif dışı diğer olağanüstü hadiselerle ilgili anlatıların metinlerine yer verilmiştir. Eser, çalışmada faydalanılan sözlü, yazılı ve elektronik kaynakların künyelerinin yer aldığı “Kaynakça” ve “Dizin” bölümleri ile sona ermektedir.

Eserde yer alan halk anlatıları, türleri bağlamında efsane, menkıbe, memorat, efsaneleşen memorat ve anekdotlardan oluşmaktadır. Çanakkale Savaşları etrafında yıllardır anlatılagelen bu tür halk anlatılarının yer verildiği pek çok esere bakıldığında gerek Çanakkale Savaşlarıyla ilgili halk anlatılarının

tasnifine gerekse bu anlatıların türüne dair bilgi verilmediği görülmektedir. Bunun en önemli sebebinin bu eserleri kaleme alan araştırmacıların halk bilimci olmamaları ve dolayısıyla bu anlatıları halk biliminin kuram, yöntem ve araştırma teknikleri doğrultusunda değerlendirmemeleri olduğu söylenebilir. Bu anlatılar, genel bir bakış açısıyla hikâye, destan veya menkıbe başlığı altında ve tür hakkında bilgi verilmeksizin ele alınmışlardır. Çanakkale Savaşları ile ilgili derlenen halk anlatıları üzerinde halk bilimsel bir incelemenin bugüne kadar yapılmadığı da göz önüne alındığında bu eserin özgün bir mahiyette olduğu ve bu alandaki eksikliği giderdiği anlaşılmaktadır. Bu eseri diğerlerinden farklı kılan ve özgün değerini ortaya koyan yönler, Çanakkale Savaşları etrafında teşekkül eden halk anlatılarını halk bilimsel bir bakış açısıyla değerlendirip tasnif etmesi, bu anlatıların toplumsal belleğin en önemli unsurlarından birini teşkil ettiğini göstermesi ve Çanakkale Savaşları tarihine farklı bir pencereden bakışla “halkın Çanakkale Savaşları'nı nasıl algıladığı ve anlattığı” sorusuna bir cevap mahiyetinde olmasıdır. Bu anlamda, ilim âlemine katkı sağlayan bu değerli eseri titizlikle hazırlayan Doç. Dr. Ferhat Aslan'a teşekkür eder, Çanakkale Savaşı ile ilgili yeni çalışmalar yapılmasına vesile olmasını dileriz.